

**MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE CONTABILITATE**

**TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT**

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. TAMAȘ SZORA ATTILA

Doctorand,

HADA (GOIA) IZABELA DIANA

**Alba Iulia
2023**

**MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE CONTABILITATE**

**ANALIZA PERFORMANȚEI FINANCIARE A
SECTORULUI INDUSTRIEI FARMACEUTICE
DIN ROMÂNIA ÎN PERIOADA PRE ȘI POST-
PANDEMICĂ**

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. TAMAȘ SZORA ATTILA

Doctorand,

HADA (GOIA) IZABELA DIANA

**Alba Iulia
2023**

CUPRINS

CUPINSUL TEZEI DE DOCTORAT	4
INTRODUCERE	7
Contextul general al cercetării	7
Motivația alegerii temei	9
Obiectivele cercetării	12
Metodologia de cercetare	15
Conținutul pe scurt al capitolelor	18
CONCLUZII	20
Contribuții proprii	32
Limite ale cercetării	34
Direcții viitoare de cercetare	35
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	36

Cuvinte cheie: performanță financiară, industria farmaceutică, profitabilitate, diagnostic financiar-contabil, risc, rentabilitate economică (ROA), rentabilitate financiară (ROE), COVID-19, solvabilitate, solduri intermediare de gestiune, venituri, cheltuieli de cercetare-dezvoltare, prelucrarea produselor farmaceutice, prelucrarea preparatelor farmaceutice

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

Lista Figurilor	6
Lista Tabelelor	6
Lista Graficelor	8
INTRODUCERE.....	11
Contextul general al cercetării	11
Motivația alegerii temei	13
Obiectivele cercetării	15
Metodologia de cercetare	19
Conținutul pe scurt al capitolelor	21
CAPITOLUL 1. DIAGNOSTICUL FINANCIAR – CONTABIL: OBIECT AL STABILIRII STĂRII DE SĂNĂTATE A ENTITĂȚII ECONOMICE	24
1.1. Considerații teoretice privind diagnosticul financiar contabil	24
1.1.1. Delimitări conceptuale privind activitatea de diagnosticare	24
1.1.2. Diagnosticul financiar contabil: tipologie, obiective, importanță.....	26
1.2. Necesitatea și rolul diagnosticului financiar-contabil.....	33
1.3. Repere terminologice privind conceptele de: diagnostic, analiză, control, audit.....	35
1.4. Relația dintre diagnosticul financiar-contabil și analiza economico-financiară	40
1.5. Riscul ca element central al diagnosticului financiar-contabil	44
1.6. Surse de date utilizate în diagnosticul financiar-contabil.....	47
1.7. Utilitatea și utilizatorii diagnosticului financiar-contabil.....	50
CAPITOLUL 2. FUNDAMENTĂRI TEORETICE PRIVIND PERFORMANȚA FINANCIARĂ	53
2.1. Delimitări conceptuale privind noțiunea de performanță.....	53
2.2. Relația dintre performanță, profit și disponibilități	59
2.2.1. Veniturile și cheltuielile – pilonii profitului	60
2.2.2. Performanță, profit, disponibilități.....	67
2.3. Măsurarea performanței financiare: tipologie, indicatori, importanță	69
2.4. Aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară și impactul acestora asupra măsurării performanței financiare.....	75
2.5. Implicațiile politicilor contabile asupra performanței	78
2.6. Modele de analiză a performanței financiare.....	84
2.6.1. Măsurarea performanței financiare pe baza soldurilor intermediare de gestiune.....	85
2.6.2. Măsurarea performanței financiare pe baza indicatorilor de profitabilitate și rentabilitate	87
2.6.2.1. Indicatorii de profitabilitate și aprecierea performanței	88
2.6.2.2. Ratele de rentabilitate și aprecierea performanței.....	91

2.6.3. Măsurarea performanței financiare pe baza valorii adăugate.....	93
2.6.4. Măsurarea performanței financiare pe baza indicatorilor de lichiditate, solvabilitate și echilibru financiar	96
CAPITOLUL 3. ANALIZA PERFORMANȚEI FINANCIARE A SECTORULUI INDUSTRIEI FARMACEUTICE ÎN PERIOADA PRE ȘI POST-PANDEMICĂ	102
3.1. Evoluția sectorului farmaceutic global, european și național în perioada pre-pandemică ...	102
3.1.1. Evoluții și tendințe în sectorul farmaceutic global în perioada pre-pandemică	103
3.1.2. Evoluții și tendințe în sectorul farmaceutic european în perioada pre-pandemică	112
3.1.3. Evoluții și tendințe în sectorul farmaceutic național în perioada pre-pandemică.....	125
3.2. Pandemia de COVID-19 – inamicul nevăzut al mediului economic.....	136
3.3. Diagnosticul impactului pandemiei COVID-19 asupra industriei farmaceutice	144
3.4. Evoluții și tendințe în industria farmaceutică globală în perioada pandemică	147
3.5. Evoluții și tendințe în industria farmaceutică europeană în perioada pandemiei de COVID-19	151
3.6. Evoluții și tendințe în industria farmaceutică națională în perioada pandemiei de COVID-19	156
3.7. Importanța activității de cercetare și dezvoltare în industria farmaceutică	163
CAPITOLUL 4. CERCETARE PRIVIND EVOLUȚIA INDICATORILOR DE APRECIERE A PERFORMANȚEI FINANCIARE LA ENTITĂȚILE ECONOMICE APARTINÂND INDUSTRIEI FARMACEUTICE PRELUCRĂTOARE DIN ROMÂNIA ÎN PERIOADA PRE ȘI POST-PANDEMICĂ	170
4.1. Descrierea entităților economice utilizate ca bază a cercetării	170
4.2. Evoluții privind poziția și performanța financiară a entităților economice din industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019	175
4.2.1. Evoluția numărului mediu de salariați în industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019	176
4.2.2. Evoluția activelor în industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019	179
4.2.3. Evoluția capitalurilor în industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019	185
4.2.4. Evoluția cifrei de afaceri în industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019	187
4.2.5. Evoluția profitului brut și net în industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019.....	189
4.3. Analiza și evoluția indicatorilor de apreciere a performanței financiare a entităților economice aparținând industriei farmaceutice din România în perioada 2000-2019	193
4.3.1. Analiza și evoluția marjei nete a profitului în industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019.....	195
4.3.2. Analiza și evoluția rentabilității financiare, economice și comerciale în industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019	196
4.3.3. Analiza și evoluția rentabilității veniturilor și cheltuielilor în industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019.....	199

4.3.4. Analiza și evoluția datoriilor și a gradului de îndatorare în industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019.....	203
4.3.5. Analiza și evoluția solvabilității în industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019	207
4.4. Impactul pandemiei Covid-19 asupra poziției și performanței financiare a entităților economice aparținând industriei farmaceutice din România	210
4.4.1. Impactul pandemiei Covid-19 asupra indicatorilor poziției financiare a entităților economice aparținând industriei farmaceutice din România în perioada 2019-2021	210
4.4.2. Impactul pandemiei Covid-19 asupra indicatorilor performanței financiare a entităților economice aparținând industriei farmaceutice din România în perioada 2019-2021	216
4.5. Cercetare privind impactul factorilor determinanți asupra rentabilității sectorului industriei farmaceutice din România utilizând modelarea econometrică.....	221
4.5.1. Impactul factorilor determinanți asupra rentabilității economice.....	228
4.5.2. Impactul factorilor determinanți asupra rentabilității financiare	239
CONCLUZII.....	247
Contribuții proprii	258
Limite ale cercetării.....	260
Direcții viitoare de cercetare.....	261
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE.....	263
ANEXE	280
Listă anexe.....	280

INTRODUCERE

Contextul general al cercetării

Într-un mediu de afaceri aflat într-o continuă schimbare, cu o concurență pe piață din ce în ce mai strânsă, o legislație imperfectă și în continuă mișcare, noțiunea de performanță are o însemnătate deosebită pentru sfera largă de utilizatori ai informației contabile: acționari, investitori, furnizori, clienți, instituții de credit, stat, analiști financiari, salariați, etc. Orice entitate economică urmărește realizarea obiectivelor, maximizarea rezultatelor, eficientizarea utilizării resurselor și obținerea unui surplus monetar necesar în condițiile unei crize de disponibilități, și, nu în ultimul, rând realizarea unui echilibru economic și financiar.

Performanța este o noțiune complexă, care a cunoscut în literatura de specialitate o serie de definiții. Multe dintre acestea au avut tendința de a se concentra asupra termenului de eficiență, prezentând rezultatele financiare sub forma profitului ca o măsură primară de performanță. În domeniul economic, conceptul de performanță rezonază cu accepțiuni diferite, cum ar fi: creștere, productivitate, rentabilitate, profit, valoare, randament, progres.

Deoarece atât pe plan economic, cât și social și financiar, o serie de dezechilibre își fac simțită prezența, orice afacere este supusă unui risc, întrucât în orice activitate pot apărea evenimente neașteptate care pot avea urmări mai puțin plăcute asupra activității derulată de orice entitate economică în parte. Nevoia de evaluare a riscurilor aduce cu sine necesitatea efectuării anumitor calcule de sinteză, pe baza anumitor elemente luate ca bază de calcul, interpretarea rezultatelor și propunerea unor măsuri de combatere a obstacolelor financiare, economice, contabile. Nevoia de diagnosticare, de stabilire a stării de sănătate financiară și economică, a apărut ca urmare a necesității de a răspunde mediului intern și extern la problema profitabilității, rentabilității, lichidității, solvabilității, respectiv a stabilității financiare a entităților economice. Analiza economico-financiară capătă și ea o puternică tentă informațională, devenind tot mai necesară și utilă procesului cunoașterii esenței fenomenelor, pe baza studierii aprofundate a acestora (Spătaru L., 2004)¹.

¹ Liviu Spătaru, *Analiza economico-financiară: instrument al managementului întreprinderii*, Editura Economică, București, 2004, pg. 31

Industria farmaceutică este responsabilă de dezvoltarea, producția și comercializarea produselor și preparatelor farmaceutice care îmbracă forma medicamentelor. Sectorul farmaceutic prezintă o importanță imensă ca sector global, fiind un domeniu vital de activitate care prin furnizarea de medicamente contribuie la diagnosticarea, tratarea, întreținerea, menținerea și păstrarea stării de sănătate a populației.

Statisticile au demonstrat că industria farmaceutică este una dintre cele mai competitive și dinamice din sectoarele de activitate prezente pe piață, motiv pentru care concurența este foarte strânsă (Rotărescu A.M., 2017)². Industria farmaceutică de astăzi, fără îndoială, reunește unul dintre cele mai mari potențiale ale întregii omeniri (Dragan, 2009)³, fiind văzută ca fiind una dintre cele mai dinamice, volatile și inovatoare părți ale mediului economic global, cu un impact mare asupra societății, fiind un indicator al stării sistemelor de sănătate (Szmelter, 2019)⁴.

Omenirea s-a confruntat la sfârșitul anului 2019 și începutul anului 2020 cu apariția unui virus necunoscut, cu o frecvență de răspândire nemaiîntâlnită, care a afectat ulterior toate domeniile vieții, inclusiv mediul economic. Boala infecțioasă cu coronavirus (Covid-19- un virus respirator foarte contagios) a apărut pentru prima dată în China. De la o simplă epidemie la pandemie a fost doar un pas. Virusul s-a răspândit la nivel global până la punctul în care Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a declarat o pandemie globală în 11 martie 2020⁵. Evoluția bolii, îndeosebi incertitudinea impactului său economic, a făcut dificilă pentru factorii de decizie politică formularea unei politici macroeconomice adecvate, astfel că, toate acestea demonstrează că chiar și o epidemie poate afecta semnificativ economia globală pe termen scurt⁶.

Pandemia de Covid-19 a avut un impact pozitiv asupra industriei farmaceutice globale, astfel că, în anul 2021 acest sector reușește să totalizeze venituri de 1,42 trilioane de dolari

² Andreea-Mihaela Rotărescu, *Analiza performanței financiare a companiei Biofarm*, Colecția de working papers ABC-ul LUMII FINANCIARE, WC nr. 5, 2017, pp. 211-230

³ Kesić Dragan, *Strategic analysis of the world pharmaceutical industry*, 2009, Management, vol. 14, no. 1, pp. 59-76. <https://hrcak.srce.hr/38918>

⁴ Agnieszka Szmelter, *Global Pharmaceutical Industry: Characteristics and Trends*, 2019, Global Supply Chains in the Pharmaceutical Industry, Pg 29, DOI: 10.4018/978-1-5225-5921-4.ch003

⁵ Samah Hamed Almurisi, Doaa Al Khalidi, Khater Ahmed AL-Japairai & al., *Impact of COVID 19 Pandemic Crisis on the Health System and Pharmaceutical Industry*, 2021, Letters in applied nanobioscience, Volume 10, Issue 2, pp. 2298 - 2308 <https://doi.org/10.33263/LIANBS102.22982308>

⁶ Caner Ozdurak, Gulsah Alcan, Serap Dursun Guvenbas, *The impact of covid-19 to global pharmaceuticals and biotechnology company stocks returns*, 2020, Volume 9, Issue 2, pp. 68 – 79, <https://doi.org/10.17261/Pressacademia.2020.1215>

americani (cu o creștere semnificativă de 158 miliarde de dolari americani comparativ cu anul 2020). De asemenea, sub impactul crizei sanitare, atât sectorul farmaceutic european, cât și cel național, au înregistrat creșteri semnificative ale profitabilității.

Putem afirma astfel că industria farmaceutică a fost și continua să fie puntea de salvare a mediului financiar, economic, și social, prin contribuția sa activă la sănătatea și bunăstarea capitalului uman, fără de care nu poate exista o creștere prosperă și o dezvoltare viitoare a oricărei activități economico-financiare.

Motivația alegerii temei

Evoluția mediului economic subliniază relevanța și necesitatea cunoașterii performanței, un indicator complex care a reprezentat și reprezintă o prioritate, o asigurare a unor rezultate economice rentabile, o măsură a profitului, a creșterii, a productivității, a creării de valoare, fiind de asemenea și un indicator greu de atins.

Studiile care tratează conceptul de performanță, arată importanța incontestabilă pe care măsurarea performanței o are atât pentru mediul intern cât și pentru mediul extern al entității economice. La nivel de entitate, performanța înseamnă succes, fiind de fapt o reprezentare dependentă a succesului diferitelor categorii de utilizatorii de informații contabile, contribuind la îmbunătățirea cuplului cost-valoare (Pintea, Achim, 2010)⁷, iar măsurarea performanței pare a fi povestea care nu se termină niciodată pentru manageri, consultanți și academicieni (Wagner, 2009)⁸.

Cunoașterea poziției și a performanței financiare reprezintă o condiție esențială pentru aprecierea eventualelor riscuri, pentru monitorizarea parcursului financiar al unei entități, constituind în final și o bază pentru fundamentarea unor opinii legate de evoluțiile economice și financiare ale activității.

Industria farmaceutică a fost și va rămâne mereu o industrie bogată, dar ultimii 20-30 de ani au generat o explozie a consumului de medicamente, mai mult sau mai puțin recomandate, pe fondul unei panici în fața virusilor și a bacteriilor, a credinței ființei umane de

⁷ Mirela Oana Pintea, Monica Violeta Achim, *Performance - an evolving concept*, Annals of University of Craiova-Economic Sciences Series, 2010, Vol.no. 2(38), pg.3,pg.7

⁸ Jaroslav Wagner, *Measuring performance-conceptual framework questions*, European Research Studies Journal, vol.(3), 2009, pages 119-134

a se autotrata după bunul plac, a stării de sănătate tot mai proaste a multora dintre noi, factori care au dus în final la o cerere și un consum mult prea mare de produse farmaceutice, conducând astfel și la o creștere considerabilă a veniturilor marilor producători de medicamente⁹.

Având la bază importanța majoră pe care activitatea de analiză a performanței o are atât pentru mediul intern cât și pentru utilizatorii de informație contabilă, am ales ca temă de cercetare *Analiza performanței financiare a sectorului industriei farmaceutice din România în perioada pre și post-pandemică*.

Motivul pentru care am ales industria farmaceutică este fundamentat pe faptul că sectorul industriei farmaceutice este un domeniu vital de activitate care prin furnizarea de produse și preparate farmaceutice sub forma medicamentelor contribuie la diagnosticarea, tratarea, întreținerea, păstrarea stării de sănătate a populației, iar nevoia de produse farmaceutice a condus la creșterea atât a numărului de producători de medicamente, cât și a numărului de distribuitori. Analizând comportamentul cumpărătorilor, putem spune că industria farmaceutică a fost o industrie salvatoare, și încă una dintre cele mai câștigate din punct de vedere financiar. Industria farmaceutică mondială a suferit schimbări complexe de-a lungul anilor, ajungând să fie cea mai inovatoare și profitabilă ramură a industriei prelucrătoare.

Pandemia de covid-19 a produs o restructurare a activităților economice și sociale, impactând negativ unele sectoare ale economiei (turismul fiind cel mai afectat), reprezentând o oportunitate de afacere pentru sectorul IT, pentru sectorul medical, și mai ales pentru sectorul farmaceutic.

În acest sens, scopul principal al prezentei lucrări constă în analiza performanței financiare a sectorului industriei farmaceutice din România în perioada pre și post-pandemică, prin compararea trendului indicatorilor poziției și performanței financiare în perioada de dinainte de apariția Covid-19 (și discutăm aici de un orizont larg de timp, de 20 de ani, cuprins între anii 2000 și 2019), cu perioada de după Covid-19 (anii 2020 și 2021). Pentru aprecierea performanței financiare a entităților economice aparținând industriei farmaceutice din România am utilizat principalii indicatori furnizați de situațiile financiare anuale (în categoria

⁹ Bianca Moruș, *Cele mai bogate companii farmaceutice din lume*, 2020, <https://life.ro/cele-mai-bogate-companii-farmaceutice-din-lume/>

căroră regăsim: cifra de afaceri, profitul net/brut, veniturile, cheltuielile, stocurile, creanțele, datoriile, activele imobilizate și activele circulante, numărul mediu de salariați, capitalurile proprii, capitalul social și alți indicatori) pentru:

a) un număr de 46 de entități economice care își desfășoară activitatea în România, în anul 2019, în domeniul fabricării produselor farmaceutice de baza (Cod caen: 2110)

b) un număr de 113 entități economice care își desfășoară activitatea în România, în anul 2019, în domeniul fabricării preparatelor farmaceutice (Cod caen: 2120).

Indicatorii necesari pentru aprecierea performanței financiare în industria farmaceutică: rata rentabilității financiare, economice, comerciale, rata rentabilității veniturilor și cheltuielilor, marja netă a profitului, gradul de îndatorare și rata generală de îndatorare (levierul financiar), precum și rata solvabilității generale și patrimoniale; au fost calculați pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale celor 46 de entități economice cu cod caen 2110 și ale celor 113 entități cu codul caen 2120 (un total de 159 de entități) pe o perioadă de 20 de ani (2000-2019), situații financiare publicate pe site-urile www.mfinante.ro și www.topfirme.com. Odată cu debutul pandemiei de Covid-19, numărul de entități economice care activează în industria prelucrătoare farmaceutică din România a scăzut treptat, ajungând ca în anul 2021 să avem doar 151 de entități (107 în domeniul fabricării de preparate farmaceutice, și 44 în domeniul fabricării de produse farmaceutice).

O serie de studii tratează impactul diversilor factori asupra performanței, rentabilității și dimensiunii entităților din sectorul farmaceutic. Multe dintre acestea se concentrează pe analiza relației dintre indicatorii de gestiune (viteza de rotație a stocurilor, activelor, clienților, furnizorilor), indicatorii de risc (levierul financiar, gardul de îndatorare), indicatorii de profitabilitate (cifra de afaceri, marja profitului) și rentabilitatea sectorului farmaceutic.

În acest sens, în demersul nostru ne-am propus să analizăm relația dintre rentabilitatea sectorului industriei farmaceutice măsurată de indicatorii ROA (rentabilitatea activelor) și ROE (rentabilitatea capitalurilor), și indicatori ai structurii patrimoniale a societăților: capitalurile proprii, disponibilitățile bănești și numărul mediu de salariați; indicatori de profitabilitate precum cifra de afaceri și marja netă a profitului; indicatori de risc precum gradul de îndatorare, precum și un indicator macroeconomic reprezentat de cheltuielile cu sănătatea pe cap de locuitor la nivel național, utilizând modelarea econometrică, pe un

eșantion de date de tip panel pentru un număr de 41 de entități economice pentru care avem date disponibile pentru întreaga perioadă 2001-2021 (ultimii 21 de ani).

Obiectivele cercetării

Prin conținutul său, această cercetare aduce în discuție concepte, idei, întrebări, răspunsuri, soluții privind performanța financiară și utilizarea modelelor de analiză a performanței financiare ca instrument de monitorizare a stării de sănătate a entității, evoluția pre și post pandemică a sectorului farmaceutic global, european și național, precum și analiza evoluția indicatorilor poziției și performanței financiare a industriei farmaceutice prelucrătoare din România. În acest sens, am acordat o atenție sporită modului în care performanța sectorului farmaceutic poate fi măsurată prin intermediul indicatorilor de profitabilitate, rentabilitate, risc și solvabilitate. Prin intermediul analizei economico-financiare și a diagnosticului financiar-contabil - drept instrumente complexe de verificare a funcționalității unei entități, utilizate pentru stabilirea elementelor care împiedică bunul mers al activității, prin identificarea semnelor de agravare a sănătății financiare a entității și prescrierea tratamentului necesar desfășurării în limite normale a activității și îmbunătățirii acesteia, am furnizat modele de analiză a performanței financiare a entităților economice din sectorul farmaceutic național.

Obiectivul general al lucrării ***Analiza performanței financiare a sectorului industriei farmaceutice din România în perioada pre și post pandemică***, vizează, după cum o spune și titlul, aprecierea performanței financiare a entităților economice aparținând industriei farmaceutice din România, pe baza informațiilor furnizate de raportările financiare, în perioada pre și post pandemică. Pornind de la obiectivul general am stabilit următoarele *obiective de cercetare specifice*:

O1. Descrierea și caracterizarea diagnosticului financiar-contabil cu scopul de a reliefa importanța acestuia în monitorizarea stării de sănătate financiară a entității;

O2. Cunoașterea rolului și a obiectivelor diagnosticului financiar-contabil;

O3. Stabilirea relației dintre analiza economico-financiară și diagnosticul financiar contabil cu scopul de a stabili legătura existentă între aceste două activități;

O4. Prezentarea celor mai actuale concepte cu privire la noțiunea de performanță cu scopul de a reliefa importanța cunoașterii și măsurării acesteia;

O5. Caracterizarea profitului în calitate de prim indicator de apreciere a performanței financiare;

O6. Prezentarea relației existente între profit și disponibilități, precum și între performanță și disponibilități, plecând de la considerentul că un profit semnificativ poate ascunde grave dezechilibre financiare;

O7. Cunoașterea influenței pe care politicile contabile (în special metodele de evaluare a stocurilor la ieșirea din entitate) o au asupra măsurării performanței;

O8. Stabilirea impactului standardelor internaționale de raportare financiară (IFRS) asupra performanței;

O9. Identificarea și prezentarea indicatorilor utilizați în activitatea de analiză a performanței financiare;

O10. Prezentarea evoluțiilor și tendințelor în ceea ce privește sectorul farmaceutic global, european și național în perioada pre pandemică;

O11. Detalierea pandemiei de COVID-19 și a impactului pe care acesta îl are asupra mediului economic;

O12. Diagnosticul impactului pandemiei de COVID-19 asupra industriei farmaceutice;

O13. Analiza evoluției sectorului farmaceutic global, european, și național sub impactul crizei sanitare;

O14. Analiza evoluției poziției și performanței financiare a entităților din industria farmaceutică din România în perioada pre-pandemică;

O15. Analiza impactului pandemiei de COVID-19 asupra indicatorilor poziției și performanței financiare a sectorului industriei farmaceutice prelucrătoare din România;

O16. Analiza impactului factorilor determinanți asupra rentabilității sectorului farmaceutic din România.

Având drept scop atingerea obiectivelor de cercetare propuse, am formulat următoarele ipoteze:

I1. Diagnosticul financiar contabil este un instrument complex de verificare al funcționalității activității unei entități economice.

I2. Diagnosticul financiar contabil are rol de suport al deciziilor manageriale și se remarcă prin identificarea punctelor forte și slabe în activitatea unei entități, precum și prin prescrierea tratamentului, drept obiective ale diagnosticului.

I3. Drept parte componentă a analizei economico-financiare, diagnosticul ne ajută la identificarea și monitorizarea riscurilor intervenite pe parcursul activității economice.

I4. Performanța financiară este o noțiune complexă, în permanență de actualitate, cu însemnătate deosebită pentru participanții la viața economică a entității.

I5. Obiectivul principal al unei entități este și va rămâne obținerea de profit, drept indicator principal în aprecierea performanței unei entități economice și a stării de sănătate a acesteia.

I6. O entitate profitabilă trebuie să înregistreze atât profit (prin valorificarea resurselor, utilizarea eficientă a lor, reducerea pierderilor) ca indicator esențial în aprecierea performanței financiare, cât și suficiente disponibilități.

I7. Entitățile beneficiază de mari posibilități de a-și influența performanța, legate de politicile contabile aplicate, în special în alegerea unei metode de evaluare a stocurilor la ieșirea din entitate.

I8. Retratarea informațiilor financiar-contabile conform cerințelor IFRS ne oferă un nou sistem de evaluare a performanței, care pune mai mult accentul pe valoarea nou creată, pe aportul entității la avuția națională prin intermediul valorii adăugate; sistem util atât investitorilor bursieri cât și analiștilor financiari în stabilirea previziunilor lor.

I9. Performanța financiară poate fi măsurată prin intermediul soldurilor intermediare de gestiune, a valorii adăugate, a indicatorilor de rentabilitate, profitabilitate, lichiditate, solvabilitate, echilibru financiar.

I10. Industria farmaceutică este una dintre cele mai inovatoare și profitabile ramuri a industriei prelucrătoare, iar creșterea consumului de medicamente justifică și creșterea profitabilității industriei farmaceutice atât pe plan mondial, cât și european și național.

I11. Pe plan global omenirea s-a confruntat în anul 2020 cu o criză mult mai complexă decât toate celelalte crize înregistrate în trecut, cu un impact uriaș asupra tuturor aspectelor vieții, criză care a produs o restructurare a activităților economice și sociale, impactând negativ unele sectoare ale economiei.

I12. Pandemia de coronavirus este văzută drept o oportunitate de afaceri pentru sectorul farmaceutic.

I13. Criza sanitară a avut un impact pozitiv asupra evoluției sectorului farmaceutic global, european și național în sensul creșterii veniturilor înregistrate de acest segment de activitate, și, analizând comportamentul cumpărătorilor, putem afirma faptul că industria farmaceutică a fost o industrie salvatoare, și una dintre cele mai câștigate din punct de vedere financiar.

I14. Industria farmaceutică prelucrătoare din România beneficiază de creșteri însemnate ale valorii indicatorilor poziției financiare cât și ai performanței financiare, justificate de creșterea vânzărilor de medicamente, de expansiunea lanțurilor de farmacii, de nevoia tot mai mare de produse farmaceutice.

I15. Pandemia de Covid-19 a avut un impact pozitiv asupra industriei farmaceutice din România prin creșterea rentabilității, profitabilității și a stabilității financiare a entităților producătoare de produse și preparate farmaceutice.

I16. Cheltuielile cu sănătatea, drept indicator macroeconomic, au un impact semnificativ asupra rentabilității sectorului farmaceutic. De asemenea, gradul de îndatorare, cifra de afaceri, marja netă a profitului, numărul mediu de angajați și disponibilitățile bănești au impact semnificativ asupra rentabilității sectorului farmaceutic.

Metodologia de cercetare

Lucrarea tratează o problemă care implică metode de cercetare specifice, vizând atât abordarea tematicii din punct de vedere teoretic prin consultarea literaturii de specialitate, dezvoltarea de noi teorii, cât și, ulterior, prin testarea conceptelor și reflectarea, respectiv integrarea noțiunilor existente pentru analiza și interpretarea evoluției indicatorilor poziției și performanței financiare.

În acest sens, ne-am propus să prezentăm stadiul actual al cunoașterii, prin apelul la referințe bibliografice de specialitate naționale și internaționale, reglementări fiscale, europene și naționale relevante, studii și cercetări, articole științifice, cărți de specialitate, documente oficiale, comunicate de presă, documente contabile și fiscale ale societăților, utilizând ca metodă de cercetare revizuirea literaturii de specialitate (metoda descriptivă), urmărind

evidențierea concepțiilor actuale cu privire la noțiunile de performanță, profit, rentabilitate, relația performanță-profit-disponibilități, interferențele existente între profit și cash-flow, diagnostic financiar-contabil, măsurarea performanței financiare prin intermediul soldurilor intermediare de gestiune, indicatorilor de profitabilitate și rentabilitate, crearea de valoare, indicatori de lichiditate, solvabilitate, respectiv echilibru. De asemenea, documentarea teoretică ca metoda de cercetare ne-a permis prezentarea concepțiilor considerate semnificative în legătura cu tema studiată, cu scopul principal de a reliefa importanța cunoașterii și măsurării performanței financiare a entităților economice aparținând industriei farmaceutice.

Operaționalizarea, ca metodă de cercetare a fost aleasă pentru identificarea unor legături și corelații între aspectele teoretice și cele practice, dar și în selectarea unor indicatori considerați a fi mai reprezentativi raportați la tema studiată.

Studierea documentelor de sinteză ca metodă de cercetare a fost aleasă în primul rând ca baza a cercetării privind analiza performanței financiare a sectorului industriei farmaceutice din România, dar și pentru a nota principalele asemănări și deosebiri în ceea ce privește structura contului de profit și pierdere, posibilitatea utilizării informațiilor furnizate de situațiile financiare anuale întocmite în conformitate cu normelor naționale și IFRS în măsurarea performanței.

Analiza comparativă a fost utilizată substanțial în lucrare cu scopul de a evalua trendul indicatorilor poziției și performanței financiare în perioada de dinaintea crizei sanitare, precum și în perioada post criză. De asemenea, am utilizat comparația și în prezentarea evoluției sectorului farmaceutic global, european și național, prin analiza profitabilității sectorului în decursul a doi ani de dinaintea crizei sanitare (2018-2019) cu profitabilitatea din perioada pandemică (anii 2020-2021).

De asemenea, analiza comparativă a fost utilizată și pentru aprecierea poziției și performanței financiare a entităților economice aparținând industriei farmaceutice din România, prin compararea trendului indicatorilor entităților care își desfășoară activitatea în domeniul fabricării produselor farmaceutice de baza (Cod caen: 2110) cu trendul indicatorilor entităților din domeniul fabricării preparatelor farmaceutice (Cod caen: 2120).

Utilizarea ca metodă de cercetare a studiilor de caz (analiza empirică) a vizat confirmarea și verificarea unor concepte întâlnite în literatura de specialitate.

Utilizarea ca metodă de cercetare a *cercetării empirice* vizează în primul rând aprecierea performanței financiare în cadrul entităților economice aparținând industriei farmaceutice din România, și punctual, a următoarelor aspecte:

- ilustrarea evoluției principalilor indicatori ai poziției financiare (active totale, profit net/brut, capitaluri proprii, cifra de afaceri, venituri și cheltuieli, datorii) pentru entitățile economice din industria farmaceutică din România;

- ilustrarea evoluției indicatorilor de apreciere a performanței financiare (indicatori de rentabilitate, profitabilitate, risc, solvabilitate) a entităților economice din industria farmaceutică din România.

Reprezentarea grafică reprezintă o metodă de cercetare utilizată în lucrare pentru prezentarea rezultatelor analizei performanței financiare a sectorului industriei farmaceutice cu scopul de a sintetiza, în primul rând, și a spori inteligibilitatea informațiilor obținute, în al doilea rând.

Observarea participativă a fost utilizată pentru analiza și interpretarea rezultatelor cercetării efectuate, alături de fundamentarea unor opinii în funcție de rezultatele obținute cât și realizarea obiectivelor propuse.

În final, modelarea econometrică drept metodă de cercetare a fost aleasă pentru a studia impactul factorilor determinanți asupra rentabilității economice și financiare a sectorului farmaceutic din România, și punctual, pentru:

- ✓ Stabilirea relației dintre dimensiunea entității (exprimată în cifra de afaceri) și rentabilitatea economică și financiară în industria farmaceutică din România;
- ✓ Stabilirea relației dintre numărul mediu de angajați și rentabilitate;
- ✓ Stabilirea relației dintre marja netă a profitului și rentabilitate;
- ✓ Stabilirea relației dintre capitalurile proprii și rentabilitate;
- ✓ Stabilirea relației dintre disponibilitățile bănești și rentabilitate;
- ✓ Stabilirea relației dintre gradul de îndatorare și rentabilitate;
- ✓ Stabilirea relației dintre cheltuielile curente de sănătate pe cap de locuitor și rentabilitatea economică și financiară în industria farmaceutică din România.

Conținutul pe scurt al capitolelor

Lucrarea elaborată prezintă, detaliază și sistematizează cele mai actuale aspecte legate de performanța financiară a sectorului industriei farmaceutice în perioada pre și post pandemică, materializate în patru capitole, cu un număr total de 30 de figuri, 47 de tabele și 59 grafice.

Monitorizarea stării de sănătate a entității este condiționată de o bună înțelegere a noțiunii de diagnostic financiar-contabil, a necesității și importanței acestuia, a obiectivelor care stau la baza activității de diagnosticare, a componentelor diagnosticului financiar-contabil, a surselor de date utilizate în activitatea de diagnosticare, a modului de realizare și a utilizatorilor diagnosticului financiar. Drept urmare, **Capitolul 1. Diagnosticul financiar – contabil: obiect al stabilirii stării de sănătate a entității economice** tratează principalele aspecte care caracterizează activitatea de diagnosticare, necesitatea și rolul diagnosticului financiar-contabil în calitate de sistem de monitorizare al funcționalității unei entități economice, obiectivele care stau la baza acestuia, importanța și modul de realizare, riscul ca element central al diagnosticului, relația dintre analiza economico-financiară și diagnosticul financiar-contabil, utilizatorii și sursele informaționale ale diagnosticului financiar-contabil, scoțând în evidență rolul important pe care diagnosticul financiar-contabil îl are în stabilirea, evaluarea stării de sănătate a entității și identificarea deficiențelor, neregulilor, anomaliilor, precum și a riscurilor care amenință bunul mers al activității unei entități economice.

Pentru a face față tuturor provocărilor, și pentru a fi prosperă, atractivă, și cu perspective de dezvoltare, o entitate trebuie să fie performantă, adică să obțină profit, și implicit un rezultat semnificativ. Astfel că, în **Capitolul 2. Fundamentări teoretice privind performanța financiară** ne-am propus să caracterizăm noțiunea de performanță, să prezentăm relația dintre performanță, profit și disponibilități (plecând de la considerentul că o entitate profitabilă trebuie să înregistreze atât profit, cât și suficiente disponibilități), veniturile și cheltuielile în calitate de piloni importanți în stabilirea rezultatului, activitatea de măsurare a performanței financiare (tipologie, indicatori, importanță), implicațiile politicilor contabile (în special a metodelor de evaluare a stocurilor la ieșirea din entitate) asupra performanței, aplicarea IFRS-urilor și impactul acestora asupra performanței, precum și ansamblul de indicatori utilizați în analiza performanței financiare: solduri intermediare de gestiune, valoare

adăugată, indicatori de profitabilitate și rentabilitate, indicatori de lichiditate, solvabilitate și echilibru financiar.

În *Capitolul 3. Analiza performanței financiare a sectorului industriei farmaceutice în perioada pre și post-pandemică* am recurs la prezentarea caracteristicilor pieței farmaceutice, a principalelor evoluții privind sectorul farmaceutic mondial și european în ceea ce privește evoluția veniturilor înregistrate de marile companii, topul celor mai mari companii pe plan global, precum și topul companiilor farmaceutice europene, la realizarea unei sinteze a comerțului cu antibiotice pe plan european, la analiza producției de medicamente, a comerțului internațional (importuri și exporturi), a balanței comerciale și a angajabilității din sectorul farmaceutic european. O atenție sporită am acordat și sectorului farmaceutic național prin tratarea evoluțiilor în ceea ce privește valoarea veniturilor înregistrate de companiile farmaceutice din România, prin prezentarea topului celor mai importanți producători de medicamente din țară, a distribuitorilor și a lanțurilor de magazine din sectorul de comercializare, precum și la descrierea indicatorilor sintetici ai sectorului farmaceutic național. Ca urmare a debutului pandemiei de Covid-19, în acest capitol am realizat și o descriere a crizei sanitare și a impactului acesteia asupra mediului economic. De asemenea, acest capitol tratează subiecte legate de evoluția sectorului farmaceutic global, european și național în perioada post-pandemică (anii 2020-2021), diagnosticul impactul pandemiei asupra industriei farmaceutice, precum și importanța activității de cercetare-dezvoltare în industria farmaceutică.

În *Capitolul 4. Cercetare privind evoluția indicatorilor de apreciere a performanței financiare la entitățile economice aparținând industriei farmaceutice prelucrătoare din România în perioada pre și post pandemică* am început cu o scurtă descriere a entităților economice utilizate ca bază a cercetării, am realizat un clasament al acestora în funcție de cifra de afaceri, am analizat evoluția poziției financiare (număr de entități, număr mediu de salariați, productivitatea muncii, active imobilizate și circulante, stocuri și disponibilități, capital social și capitaluri proprii, cifra de afaceri, profit brut/net) din industria farmaceutică din România în perioada 2000-2019 (20 de ani), precum și evoluția indicatorilor de apreciere a performanței financiare (marja netă a profitului, rentabilitatea financiară, economică, comercială, rentabilitatea veniturilor și a cheltuielilor, datoriile și gradul de îndatorare, levierul financiar, solvabilitatea generală și patrimonială). Ca urmare a debutului crizei sanitare, am analizat și

impactul pandemiei de Covid-19 asupra indicatorilor poziției și performanței financiare amintiți mai sus, în perioada 2019-2021. Pentru a studia impactul factorilor determinanți asupra rentabilității sectorului industriei farmaceutice din România, prin utilizarea modelării econometrice și a programului de econometrie Stata, în al patrulea capitol am analizat rezultatele a două modele de regresie pe baza unui eșantion de date de tip panel pentru un număr de 41 de entități economice pentru care avem date disponibile pentru întreaga perioadă 2001-2021 (ultimii 21 de ani).

CONCLUZII

Spațiul economic în care entitățile activează este frecvent asaltat de numeroase schimbări, atât pe plan economic, cât și social, financiar, contabil și legislativ. Într-un mediu concurențial entitățile trebuie să-și cunoască resursele, să-și evalueze riscurile care îi pot afecta activitatea, să-și stabilească vulnerabilitatea în fața mediului economic, să-și măsoare slăbiciunile, posibilitățile de dezvoltare, conducând astfel la o bună îndeplinire a obiectivelor și dezvoltarea entității.

Orice entitate trebuie să se adapteze condițiilor unui mediu economic concurențial din ce în ce mai complex, dificil, canalizat pe obținerea de rezultate fără a pune în valoare factorii care conduc la realizarea obiectivelor strategice. Cunoașterea poziției și a performanței financiare reprezintă o condiție esențială pentru aprecierea eventualelor riscuri, pentru monitorizarea parcursului financiar al unei entități, constituind o bază pentru fundamentarea unor opinii legate de evoluțiile economice și financiare ale activității.

Având drept obiectiv general aprecierea performanței financiare a entităților economice aparținând industriei farmaceutice din România, pe baza informațiilor furnizate de raportările financiare, în perioada de dinainte și de după covid-19; lucrarea *Analiza performanței financiare a sectorului industriei farmaceutice din România în perioada pre și post pandemică* tratează subiecte legate de diagnosticul financiar contabil, performanța financiară și utilizarea modelelor de analiză a performanței financiare ca instrument de monitorizare a stării de sănătate a entității, evoluția pre și post pandemică a sectorului farmaceutic global, european și național precum și evoluția indicatorilor poziției și performanței financiare pentru industria farmaceutică prelucrătoare din România.

Prin prezentarea, detalierea, caracterizarea diagnosticului financiar-contabil, a necesității și importanței acestuia, a obiectivelor, a modului de realizare, a surselor de date utilizate precum și a utilizatorilor de diagnostic financiar-contabil, **primul capitol** răspunde primelor obiective de cercetare propuse (obiectivele O1-O3), și, pe baza celor prezentate aici, concluzionăm următoarele:

1.1. Diagnosticul financiar-contabil este un instrument complex de verificare a funcționalității unei entități, utilizat pentru stabilirea elementelor care împiedică bunul mers al activității, prin identificarea semnelor de agravare a sănătății financiare a entității și prescrierea tratamentului necesar desfășurării în limite normale a activității și îmbunătățirii acesteia, furnizând o imagine specializată a parcursului entității într-o anumită perioadă, tratând probleme diverse legate de lichiditate, solvabilitate, performanță, risc, echilibru financiar și conducând astfel la identificarea căilor de creștere a profitabilității unei entități.

1.2. Legătura dintre diagnosticul financiar-contabil și deciziile manageriale este incontestabilă. Recomandările făcute în urma diagnosticului ar trebui să reprezinte substratul deciziilor manageriale. De aici reiese rolul principal al diagnosticului financiar-contabil, acela de suport al deciziilor manageriale. Considerăm că cel mai important obiectiv al diagnosticului financiar-contabil constă în identificarea cauzelor disfuncționalităților existente la nivel de entitate, plecând de la considerentul că la baza stabilirii măsurilor de redresare financiară stau factorii care au determinat dezechilibre la nivelul activității financiar-contabile.

1.3. Analiza economico-financiară are drept scop studierea utilizării resurselor financiare, tehnologice, umane, materiale și informaționale prin calculul anumitor indicatori a căror valoare ne permite formularea de opinii cu privire la evoluția trecută, prezentă și viitoare a oricărei entități economice, gradul de valorificare a resurselor existente, perfecționarea activității derulată de fiecare entitate economică în parte. Diagnosticul financiar-contabil se utilizează în completarea analizei economico-financiare, fiind considerat fie un instrument, fie o finalitate a analizei economico-financiare, având în vedere capacitatea acestuia de identificare a semnelor de agravare a sănătății financiare a entității și prescrierea tratamentului necesar desfășurării în limite normale a activității și îmbunătățirii acesteia, și, drept parte componentă a analizei, diagnosticul ne ajută la identificarea și monitorizarea riscurilor intervenite pe parcursul unei activități economice.

Aprecierea performanței și realizarea obiectivelor de cercetare O4-O9 cu privire la cunoașterea performanței, a legăturii dintre profit, disponibilități și performanță, a influenței pe care IFRS-urile și politicile contabile o au asupra performanței, precum și a indicatorilor utilizați în analiza performanței, a fost posibilă prin intermediul *capitolul 2*, capitol în urma căruia am fundamentat următoarele concluzii:

2.1. Performanța reprezintă o prioritate, un scop al unui joc economic și social care are drept actori principali entitățile economice, o asigurare a unor rezultate viitoare rentabile, iar crearea de valoare ca rezultat al performanței, reprezintă un punct de interes pentru participanți la viața economică și socială a entității. Putem concluziona faptul că, performanța reprezintă cel mai complex și greu de atins indicator, fiind un atu, un trofeu, un premiu, o medalie ce poate fi obținut/ă de orice entitate, și, pe lângă productivitate, rentabilitate, profit, performanța include și alte aspecte, precum: o bună gestionare a resurselor financiare, o acoperire optimă a eventualelor riscuri și propunerea unor măsuri de prevenire și combatere a acestora, o bună respectare a obligațiilor ce decurg din relația entității cu mediul intern și extern, precum și o remunerare suficientă a capitalului de lucru.

2.2. Pentru a face față tuturor provocărilor, și, pentru a fi prosperă, atractivă, performantă și cu perspective de dezvoltare, o entitate trebuie să obțină profit. Drept consecință a riscului asumat, profitul reprezintă o recompensă pentru buna gestionare a resurselor. Obiectivul principal al unei entități este și va rămâne obținerea de profit, drept indicator principal în aprecierea performanței unei entități economice și a stării de sănătate a acesteia. Profitul reprezintă capacitatea unei entități economice de a obține beneficii în raport cu eforturile depuse pe parcursul întregii activități economice, un rezultat al eficienței activității, un avantaj concurențial, un bonus pentru buna gestionare a resurselor, dar cel mai important, o măsură a performanței. Desigur că, pe lângă obținerea de profit o entitate trebuie să-și canalizeze atenția spre o dezvoltare durabilă a activității, o valorificare a factorilor de producție, obținerea unor rezultate cât mai bune și optime în raport cu resursele consumate, dar nu în ultimul rând, satisfacerea nevoilor diferitelor categorii de participanți la viața acesteia: salariați, acționari, stat, creditori și alții.

2.3. Pe lângă obținerea de profit, ca indicator esențial în aprecierea performanței financiare și a stării de sănătate a unei entități, disponibilitățile reprezintă materia primă a supraviețuirii unei entități economice în mediul de afaceri. O entitate profitabilă trebuie să

înregistreze atât profit (prin valorificarea resurselor, utilizarea eficientă a lor, reducerea pierderilor potențiale) ca indicator esențial în aprecierea performanței financiare și a stării de sănătate a unei entități, cât și suficiente disponibilități (o trezorerie pozitivă și implicit indicatori de echilibru cu valori pozitive, un fond de rulment și un necesar de fond de rulment pozitiv, care confirmă o capacitate de finanțare semnificativă), disponibilități care îi sunt necesare apoi pentru finanțarea investițiilor, achiziția de noi echipamente, utilaje, tehnologii, acoperirea optimă a eventualelor riscuri, o bună respectare a obligațiilor ce decurg din relația unei entități cu mediul intern și extern, precum și o remunerare suficientă a capitalului de lucru. În opinia noastră, disponibilitățile reprezintă substratul vital al dezvoltării, finanțării durabile și al supraviețuirii unei entități într-un mediu de afaceri dinamic. Cash-flowul, ca diferență între încasări și plăți, reprezintă un veritabil indicator de apreciere a performanței, performanță care îi asigură entității economice o poziție importantă pe piață.

O bună și corectă apreciere a performanței financiare implică atât utilizarea profitului în calculul și determinarea soldurilor intermediare de gestiune, a indicatorilor de profitabilitate, a valorii adăugate, cât și utilizarea disponibilităților ca principal pilon în calculul indicatorilor de lichiditate, solvabilitate și echilibru, reflectând astfel un grad ridicat de comparabilitate a performanței financiare, care conduce la creșterea transparenței activităților operaționale și financiare a entităților.

2.4. Baza analizei performanței financiare o reprezintă informațiile furnizate de raportările contabile. Putem afirma faptul că metodele și tratamentele contabile utilizate la întocmirea raportărilor contabile au un impact semnificativ asupra evaluării performanței. Entitățile economice beneficiază în acest sens de mari posibilități de a-și influența rezultatul și implicit de a-și modela performanța. Printre acestea se numără și alegerea metodei de evaluare a stocurilor mai ales la darea lor în consum, deoarece intrarea în entitate a stocurilor nu generează o cheltuială care să aibă incidență asupra performanței. Politicile contabile, în special metodele de evaluare a stocurilor alese de fiecare societate, reglementate de legislația contabilă națională au influențe considerabile asupra costurilor și a rezultatului, ascunzând diverse posibilități de manipulare a performanței.

2.5. Putem discuta în cazul aplicării IFRS-urilor, ca bază a contabilității, de un nou sistem de evaluare a performanței, care pune mai mult accentul pe valoarea nou creată de entitate cât și de profitul operațional, sistem canalizat pe aportul entității la avuția națională

prin intermediul valorii adăugate; sistem util atât investitorilor bursieri cât și analiștilor financiari în stabilirea previziunilor lor, care ar trebui aplicat la nivelul entităților. Retratarea informațiilor financiar-contabile conform cerințelor IFRS, concretizată într-un proces de normalizare a standardelor internaționale de contabilitate, crează un grad ridicat de comparabilitate a performanței financiare, care conduce la creșterea transparenței activităților operaționale și financiare ale entităților.

2.6. În funcție de interesele utilizatorilor de informație contabilă, performanța este percepută diferit, fie prin profit, rezultate, dezvoltare durabilă, lichiditate, rentabilitate, eficiență, cash-flow, și, în contextul măsurării performanței avem o serie de indicatori ce derivă din considerentul că o apreciere a sănătății unei entități pe baza profitului obținut nu este suficientă. Aprecierea performanței financiare este posibilă prin intermediul soldurilor intermediare de gestiune, solduri care ne oferă informații cu privire la capacitatea unei entități de a obține profit, rentabilitatea și profitabilitatea activității entității pe diferite paliere. Punând în evidență modul de formare al rezultatului, soldurile intermediare de gestiune reprezintă un pas important în măsurarea performanței financiare a unei entități. O bună performanță nu depinde numai de rentabilitatea entității. De cele mai multe ori, profitul înregistrat de o entitate într-o perioadă de raportare nu reflectă în mod fidel beneficiile reale ale activității realizate. Avem o serie de indicatori de măsurare a performanței cu scopul aprecierii cât mai corecte a stării de sănătate a entității. Existând aserțiuni diferite, performanța unei entități trebuie măsurată pe baza mai multor categorii de indicatori, în funcție de interesele utilizatorilor: rentabilitate, solduri intermediare, lichiditate, solvabilitate, echilibru și valoare adăugată.

Sectorul farmaceutic prezintă o importanță imensă ca sector global, fiind un domeniu vital de activitate care prin furnizarea de medicamente contribuie la diagnosticarea, tratarea, întreținerea, menținerea și păstrarea stării de sănătate a populației. Problematika evoluției sectorului farmaceutic global, european și național în perioada pre și post-pandemică a făcut obiectul celui de-al *treilea capitol*, alături de caracterizarea pandemiei de covid-19 precum și diagnosticul impactului acesteia asupra sectorului farmaceutic. În urma analizelor efectuate în acest capitol, și, prin realizarea obiectivelor de cercetare O10-O13, am desprins următoarele concluzii:

3.1. Industria farmaceutică reprezintă un sector important cu o dezvoltare continuă și un ritm de creștere alert. În ceea ce privește marii producători și distribuitori de produse

farmaceutice pe plan mondial, în fruntea clasamentului se află Statele Unite ale Americii (SUA), unde companiile din America de Nord sunt responsabile de cea mai mare parte a veniturilor din sectorul farmaceutic. Topul este urmat de Europa, unde țări precum Elveția, Regatul Unit și Franța dețin cele mai mari cinci companii farmaceutice europene. Se alătură clasamentului și companiile farmaceutice din China, în cazul cărora asistăm la o creștere a veniturilor înregistrate de industria farmaceutică chineză.

Pe plan european, legat de activitatea de producție, companiile farmaceutice din Elveția sunt cele mai productive din Europa și, aflate la mare distanță de restul competitorilor, acestea realizează o producție de 54,3 miliarde de euro în anul 2019. Pe locul al doilea se situează Franța, cu o producție de 35,8 miliarde de euro, urmată de Italia și Germania cu valori ale producției de 34 și 33,1 miliarde de euro. În topul companiilor europene cu cele mai mari exporturi de produse farmaceutice, se află Germania cu o valoare a exporturilor de 81,8 miliarde de euro în anul 2019, urmată de Elveția cu 77,8 miliarde de euro, Belgia, Irlanda și Olanda. Pe lângă rolul de lider european al exporturilor, Germania este așadar și lider al importurilor de produse farmaceutice. Cu o valoare a importurilor de 52,6 miliarde de euro în anul 2019 Germania depășește Belgia, țară care importă 42,3 miliarde de euro produse farmaceutice. La mare distanța de cele două regăsim țări precum Olanda (30 miliarde de euro), Elveția (29 miliarde de euro), Italia (27,8 miliarde), Franța (26 miliarde euro) și Regatul Unit (23,3 miliarde). Elveția, prima țară europeană din punct de vedere al balanței comerciale, înregistrează un surplus comercial de 48,7 miliarde de euro în 2019. Cele mai multe angajări în industria farmaceutică din Europa, se fac în Germania, unde în anul 2019 au fost angajați aproximativ 120 mii de angajați. Cu angajări de 98 mii în anul 2019, Franța ocupă a doua poziție. Pe locul al treilea se află Regatul Unit, cu angajări de 72 mii, urmată de Italia cu 65,8 mii, Spania cu 47,4 mii și Elveția cu 46,6 mii.

În ceea ce privește sectorul farmaceutic național, rezultatele cercetării ne arată tendința ascendentă a acestui sector, având în vedere creșterea profiturilor înregistrate de companiile din domeniu, a cifrei de afaceri și a numărului de salariați, ceea ce ne demonstrează faptul că industria farmaceutică este un sector important, cu o dezvoltare continuă și o rată de creștere rapidă.

3.2. Pe plan global omenirea s-a confruntat în anul 2020 cu o criză mult mai complexă decât toate celelalte crize înregistrate în trecut, cu un impact uriaș asupra tuturor aspectelor

vieții. Pandemia de covid-19, numită și criză sanitară, a produs schimbări în comportamentul financiar, economic și social al populației, conducând, pe fondul unor stări de panică și amenințare la adresa sănătății, la o creștere a nevoii de aprovizionare de bunuri alimentare în mare măsură, la o scădere a cererii pentru anumite sectoare ale economiei, la creșterea ratei șomajului, reduceri ale producției, la carantină și izolare, la distanțare socială, la munca de acasă, la utilizarea din ce în ce mai frecventă a tehnologiei, la constrângeri legate de exercitarea anumitor activități, la nevoie de procurare de materiale de protecție covid-19 și la o incertitudine a zilei de mâine. Putem spune că pandemia de covid-19 a produs o restructurare a activităților economice și sociale, impactând negativ unele sectoare ale economiei (turismul fiind cel mai afectat), reprezentând o oportunitate de afacere pentru sectorul IT, pentru sectorul medical și, mai ales, pentru sectorul farmaceutic.

3.3. Apariția virusului covid-19 a produs o serie de schimbări în comportamentul social, financiar și economic al populației. Nevoia de medicamente, produse atât de necesare și uneori indispensabile pentru sănătate, a crescut odată cu panica de a nu fi răpuși de un virus atât de periculos. Putem aprecia că și vânzările de produse farmaceutice au crescut în perioada pandemiei. Deși pandemia de coronavirus a avut un impact negativ major asupra economiei mondiale, sectorul farmaceutic a reușit să înregistreze majorări ale producției, comercializării, vânzării de produse farmaceutice, atât de necesare luptei cu noul virus global. Pandemia de coronavirus a influențat pozitiv toți macroindicatorii industriei farmaceutice europene, conducând astfel la creșterea producției de medicamente, a importurilor respectiv a exporturilor, a cheltuielilor cu cercetarea dezvoltarea, cât și a angajabilității în sectorul farmaceutic european. Analizele ne demonstrează impactul pozitiv al pandemiei de coronavirus asupra industriei farmaceutice mondiale în sensul creșterii veniturilor înregistrate de acest segment de activitate, ceea ce ne confirmă o bună gestionare a riscului crizei sanitare. Analizând comportamentul cumpărătorilor, putem spune că industria farmaceutică a fost o industrie salvatoare și una dintre cele mai câștigate din punct de vedere financiar.

3.4. Pandemia de Covid-19 a avut un impact pozitiv asupra industriei farmaceutice globale, astfel că, în anul 2021 acest sector reușește să totalizeze venituri de 1,42 trilioane de dolari americani (cu o creștere importantă de 158 miliarde de dolari americani comparativ cu anul 2020). În ceea ce privește distribuția veniturilor la nivel global, America de Nord rămâne lider în ceea ce privește câștigurile sectorului farmaceutic, ocupând aproape jumătate din

veniturile pieței farmaceutice mondiale (49%). Clasamentul este urmat de Europa, Africa, Asia (mai puțin Japonia) și Australia. Pandemia de coronavirus a influențat pozitiv veniturile companiilor din China, în sensul creșterii ponderii acestora în totalul veniturilor la nivel global, de la un procent de 8,2% în anul 2020 la 9,4% în anul 2021 (cea mai mare creștere înregistrată de subsistemele industriei farmaceutice globale), în defavoarea regiunilor America Latină și Japonia.

Pe plan european, sub impactul crizei sanitare, Germania se menține pe prima poziție a topului celor mai performante țări din Europa în ceea ce privește sectorul farmaceutic. În anul 2020, cu un venit total de peste 42,5 miliarde de euro Germania se clasează pe primul loc, urmată de Franța și Italia cu venituri de 31,7 miliarde de euro, respectiv 28 de miliarde de euro. Următoarele două țări surclasate, Spania și Polonia, au realizat venituri de 22 miliarde de euro, respectiv 6,7 miliarde de euro. La mijlocul clasamentului se află și România, cu venituri de 3,3 milioane de euro, mai performantă decât Olanda, Cehia, Grecia, Ungaria și Finlanda. În cadrul Uniunii Europene, valoarea producției de medicamente a crescut, de la 127,5 miliarde de euro în anul 2000, la 300 miliarde de euro în 2021. Importurile și exporturile UE au înregistrat creșteri progresive ajungând ca în anul 2021 companiile farmaceutice din UE să importe produse de 390 miliarde de euro și să exporte medicamente de 565 miliarde de euro. Pe ansamblu, balanța comercială înregistrează valori pozitive, ceea ce înseamnă că în toată perioada analizată, Uniunea Europeană exportă cu mult mai multe produse farmaceutice decât importă, astfel că, în anul 2020 diferența dintre exporturi și importuri totalizează 175 miliarde de euro. În ceea ce privește numărul de angajați în domeniul farmaceutic, în anul 2021, în UE existau 840.000 de salariați, în creștere față de 556.506 angajați în anul 2000. Și sectorul de cercetare dezvoltare beneficiază de creșteri ale numărului de salariați, de la 88.397 în anul 2000, la 125.000 în anul 2021. Pandemia de coronavirus a influențat pozitiv toți macroindicatorii industriei farmaceutice europene.

Pe plan național, sub impactul pandemiei de Covid-19, sectorul distribuției farmaceutice rămâne cel mai profitabil din punct de vedere al veniturilor, urmat de sectorului lanțurilor de farmacii și, pe ultimul loc, sectorul producției. În perioada 2009-2020 asistăm la o creștere semnificativă a veniturilor sectorului de distribuție, de la 17 miliarde lei în anul 2009 la peste 40 miliarde de lei în anul 2020. Și sectorul farmaciilor a înregistrat creșteri treptate, ajungând la 22 miliarde de lei în anul 2020, comparativ cu doar 10,9 miliarde în anul

2009. Producția a înregistrat și ea majorări, nu atât de mari precum celelalte două ramuri, astfel că, în anul 2020 sectorul producției a totalizat venituri de 4,4 miliarde de lei. Dacă comparăm anul 2019 (anul de dinaintea pandemiei de coronavirus) și anul 2020 (an puternic aflat sub impactul pandemiei), observăm că atât distribuția farmaceutică, cât și farmaciile au înregistrat majorări. Producția însă a scăzut cu 100 de milioane de lei în anul 2020 comparativ cu 2019. Pe ansamblu, discutăm de un impact pozitiv al pandemiei asupra sectorului farmaceutic din România. Pandemia a influențat semnificativ și evoluția indicatorilor sintetici ai sectorului farmaceutic în 2020-2021. Chiar dacă numărul de companii farmaceutice a scăzut cu 262 entități (4,33%) în anul 2020, iar numărul de salariați s-a diminuat simțitor, criza sanitară a sporit productivitatea și performanța sectorului farmaceutic național. Companiile farmaceutice au înregistrat o majorare a profitului cu 856,56 milioane de lei (28,88%) și o creștere a cifrei de afaceri de 2 miliarde de lei (3,08%).

Pentru aprecierea performanței financiare a entităților economice aparținând industriei farmaceutice din România am utilizat principalii indicatori furnizați de situațiile financiare anuale (în categoria cărora regăsim: cifra de afaceri, profitul net/brut, veniturile, cheltuielile, stocurile, creanțele, datoriile, activele imobilizate și activele circulante, numărul mediu de salariați, capitalurile proprii, capitalul social și alți indicatori) pentru un număr de 159 de entități din sectorul industriei farmaceutice: 46 de entități economice din domeniul fabricării produselor farmaceutice de baza - Cod caen: 2110 și 113 entități economice din domeniul fabricării preparatelor farmaceutice - Cod caen: 2120. În urma cercetării realizate în *capitolul patru*, putem concluziona următoarele:

4.1. În perioada 2000-2019 asistăm la o creștere remarcabilă a numărului de entități care activează în România în industria farmaceutică prelucrătoare, de la un număr de 58 de entități în primul an de analiză, la 159 entități, 20 de ani mai târziu, în anul 2019. Cu o creștere de 174,13% în decurs de 20 de ani, numărul acestora aproape s-a triplat comparativ cu primul an luat în calcul. Creșterea numărului de salariați este corelată și cu creșterea productivității muncii sectorului farmaceutic, reprezentând astfel premisele unei eficiente utilizări a factorului de producție reprezentat de capitalul uman. Atât activele circulante cât și activele imobilizate înregistrează creșteri importante în perioada analizată. Valoric, în cazul tuturor entităților, activele circulante depășesc activele imobilizate. Pe lângă creșterea valorii capitalurilor proprii, se observa și creșterea cifrei de afaceri. Cu toate acestea, asistăm la o

evoluție neregulată a profitului net în perioada 2000-2019 la entitățile din domeniul fabricării produselor farmaceutice de bază din România sub amprenta negativă a crizei financiare din perioada 2008-2009. Cu toate acestea, în decursul celor 20 de ani putem discuta de o evoluție pozitivă, în sensul creșterii a profitului net de la 7 milioane lei în anul 2000 la 119 milioane lei în anul 2019.

În ceea ce privește evoluția indicatorilor de apreciere ai performanței, marja netă a profitului înregistrează o evoluție neregulată în perioada de analiză. Pe ansamblu, marja netă a profitului a crescut de la 4,75% în 2000 la 13,91% în anul 2019 pentru entitățile cu caen 2120 și de la 7,81% în 2000 la doar 8,46% în 2019 pentru entitățile cu cod caen 2110. Aceeași evoluție o au și rentabilitatea comercială, financiară și economică. Observăm o creștere galopantă atât a veniturilor cât și a cheltuielilor înregistrate de industria farmaceutică din România, de la venituri de 360 mil lei în anul 2000, la venituri de peste 4,7 miliarde lei. În anul 2000 au fost angajate cheltuieli de doar 331 mil lei, comparativ cu anul 2019 când avem cheltuieli de peste 4 miliarde de lei. Și datoriile au avut o evoluție neregulată. În domeniul fabricării preparatelor farmaceutice (caen 2120), datoriile totale înregistrează creșteri de la 143 mil lei în anul 2000 la 1,5 miliarde lei în anul 2019. Entitățile din domeniul fabricării produselor farmaceutice de bază au un trend relativ ascendent al datoriilor, datorii care cresc de la o valoare de 55 mil lei în anul 2000 la 901 mil lei în anul 2019. Contrar creșterii datoriilor, gradul de îndatorare scade treptat în perioada celor 20 de ani de analiză. În cazul entităților prelucrătoare de produse farmaceutice, gradul de îndatorare scade de la 45,34% în anul 2000, la 39,09% în anul 2019. În cazul entităților producătoare de preparate farmaceutice, acesta scade de la 40,98% în anul 2000 la 32,33% în anul 2019. În anul 2019, entitățile din domeniul fabricării preparatelor farmaceutice, în cazul cărora avem cea mai bună acoperire a datoriilor comparativ cu entitățile producătoare de produse farmaceutice, își acoperă datoriile pe seama activelor în proporție de 309,35%, cu o tendință de creștere favorabilă, de la o rată de 244% în anul 2000. Și entitățile cu codul caen 2110 reușesc să își acopere datoriile în anul 2019 în proporție de 255%, comparativ cu 220% în anul 2000. Valorilor mari ale solvabilității ne arată profitabilitatea sectorului industriei farmaceutice, datorită inexistenței riscului de insolvență.

4.2. Pandemia de COVID-19 și-a lăsat pozitiv amprenta și asupra poziției financiare a entităților din sectorul industriei farmaceutice din România. Chiar dacă asistăm la o ușoară

reducere a numărului de entități producătoare de medicamente, o scădere a disponibilităților bănești, precum și o scădere favorabilă a datoriilor, indicatori precum: numărul de salariați, productivitatea muncii, activele imobilizate, activele circulante (în special stocurile), și capitalurile proprii au înregistrat creșteri semnificative în perioada pandemică, benefice atât pentru continuitatea activității desfășurate, cât și pentru dezvoltarea ulterioară a activității economico-financiare. Astfel că, răspunsul pozitiv în fața noului inamic global, a condus entitățile din domeniul industriei farmaceutice la o evoluție favorabilă a indicatorilor poziției financiare.

Din analizei impactului pandemiei asupra indicatorilor performanței financiare a sectorului industriei farmaceutice din România, putem constata efectul benefic al acesteia, contrar așteptărilor, regăsind astfel un exemplu de bună gestionare a datoriilor prin scăderea îndatorării, prin creșterea gradului de acoperire a datoriilor sub forma solvabilității, prin creșterea cifrei de afaceri, a profitului, a rentabilității economice, financiare și comerciale, concretizate într-o evoluție profitabilă a activității derulate și o maximizare a eficienței utilizării resurselor. Toate acestea se datorează cu precădere nevoii crescute de medicamente atât de necesare pentru sănătatea fizică și psihică a populației în lupta cu virusul global, nevoie care a condus la creșterea vânzărilor, creșterea aprovizionării, producției, distribuției și, desigur, a consumului final de produse farmaceutice. Putem afirma astfel că, industria farmaceutică a fost și continuă să fie puntea de salvare a mediului financiar, economic și social, prin contribuirea activă la sănătatea și bunăstarea capitalului uman, fără de care nu poate exista o creștere prosperă și o dezvoltare viitoare a oricărei activități economico-financiare.

4.3. O serie de studii tratează impactul diverșilor factori asupra performanței, rentabilității și dimensiunii entităților din sectorul farmaceutic. Multe dintre acestea se concentrează pe analiza relației dintre indicatorii de gestiune (viteza de rotație a stocurilor, activelor, clienților, furnizorilor), indicatorii de risc (levierul financiar, gradul de îndatorare), indicatorii de profitabilitate (cifra de afaceri, marja profitului) și rentabilitatea sectorului farmaceutic. În acest sens, în demersul nostru am analizat relația dintre rentabilitatea sectorului industriei farmaceutice măsurată de indicatorii ROA (rentabilitatea activelor) și ROE (rentabilitatea capitalurilor) și indicatori ai structurii patrimoniale a societăților precum capitalurile proprii, disponibilitățile bănești și numărul mediu de salariați, indicatori de

profitabilitate precum cifra de afaceri și marja netă a profitului, indicatori de risc precum gradul de îndatorare și un indicator macroeconomic reprezentat de cheltuielile cu sănătatea pe cap de locuitor la nivel national, utilizând modelarea econometrică, pe un eșantion de date de tip panel pentru un număr de 41 de entități economice pentru care am avut date disponibile pentru întreaga perioada 2001-2021 (ultimii 21 de ani).

Rezultatele regresiei ne demonstrează că la nivel microeconomic, indicatorii de profitabilitate (cifra de afaceri, marja netă a profitului), indicatorul de risc gradul de îndatorare, capitalurile proprii, casa și conturile la bănci, precum și numărul mediu de salariați, au o influență semnificativă asupra rentabilității economice. La nivel macroeconomic, dinamica cheltuielilor cu sănătatea pe cap de locuitor are impact asupra rentabilității activelor (ROA). Potrivit matricei de corelație, gradul de îndatorare are o influență negativă asupra tuturor indicatorilor (ROA, cifra de afaceri, număr mediu de salariați, marja netă a profitului, capitalurile proprii și casa), ceea ce înseamnă că, în industria farmaceutică, la fel ca și în alte industrii o scădere a gradului de îndatorare contribuie la creșterea indicatorilor de rentabilitate și de profitabilitate, o creștere a capitalurilor proprii sub forma profitului înregistrat într-o perioadă, o creștere a disponibilităților bănești care pot fi utilizate astfel pentru acoperirea unor riscuri viitoare. De asemenea, cu cât o entitate are un grad de îndatorare mai scăzut, cu atât devine mai atractivă pentru viitorii angajați. De aici și relația de indirectă dependență între gradul de îndatorare și numărul mediu de salariați. Potrivit rezultatelor, 27% din dependența rentabilității activelor este justificată de factorii determinanți. Restul de 73% este influențat de alți indicatori neincluși în model.

La nivel microeconomic, cifra de afaceri are un impact pozitiv semnificativ și asupra rentabilității financiare, iar gradul de îndatorare și capitalurile proprii au un impact negativ semnificativ asupra ROE. În sectorul farmaceutic indicatori precum numărul mediu de salariați, marja netă a profitului și disponibilitățile bănești nu influențează ROE. La nivel macroeconomic, cheltuielile cu sănătatea pe cap de locuitor, cât și cheltuielile cu sănătatea ca procent din PIB nu influențează rentabilitatea financiară. Doar 10% din dependența rentabilității capitalurilor este justificată de factorii determinanți. Restul de 90% este influențat de alți indicatori neincluși în model.

Contribuții proprii

Prin conținutul său, lucrarea *Analiza performanței financiare a sectorului industriei farmaceutice din România în perioada pre și post pandemică* este utilă atât mediului academic, cercetătorilor în domeniu, doctoranzilor și studenților, cât și mediului intern și extern al entităților economice: de la manageri, la parteneri comerciali, la angajați din domeniul farmaceutic, la analiști financiari și multe alte părți interesate. Prin oferirea de răspunsuri problematicei performanței financiare a entităților economice aparținând industriei farmaceutice din România, pe baza informațiilor furnizate de raportările financiare, în perioada pre și post pandemică, am adus temei de cercetare următoarele contribuții proprii:

- ✚ Caracterizarea diagnosticului financiar-contabil, detalierea obiectivelor și importanței acestuia, a necesității și rolului acestuia, a utilizatorilor diagnosticului;

- ✚ Descrierea noțiunii de performanță, profit, determinarea relației dintre performanță-profit-disponibilități;

- ✚ Determinarea impactului politicilor contabile (în special a metodelor de evaluare a stocurilor la ieșirea din entitate) precum și a standardelor internaționale de raportare financiară (IFRS) asupra performanței;

- ✚ Detalierea activității de măsurare a performanței și prezentarea indicatorilor utilizați în activitatea de analiză a performanței;

- ✚ Prezentarea evoluției sectorul farmaceutic global, european și național în perioada pre-pandemică prin analiza veniturilor pieței farmaceutice și a distribuției acestora pe regiuni;

- ✚ Prezentarea actorilor importanți ai sectorului farmaceutic mondial și European, a partenerilor comerciali;

- ✚ Realizarea topului companiilor producătoare, distribuitoare de medicamente și a lanțurilor de farmacii care activează în sectorul farmaceutic național;

- ✚ Realizarea unei sinteze a comerțului cu medicamente la nivelul Uniunii Europene, prin prezentarea celor mai importanți importatori, exportatori, producători și angajatori în industria farmaceutică din Europa în funcție de valorile înregistrate în ceea ce privește producția, activitatea de comerț, balanța comercială și angajabilitatea din sector;

- ✚ Stabilirea importanței costurilor cu cercetarea-dezvoltarea în sectorul farmaceutic prin analiza cheltuielilor ocazionate cu scopul aducerii pe piață de noi medicamente;

✚ Detalierea aspectelor importante ale pandemiei de covid-19, impactul acesteia asupra mediului economic și diagnosticul impactului crizei sanitare pentru industria farmaceutică mondială, europeană și națională;

✚ Analiza evoluției indicatorilor poziției financiare (cifra de afaceri, profitul net/brut, veniturile, cheltuielile, stocurile, creanțele, datoriile, activele imobilizate și activele circulante, numărul mediu de salariați, capitalurile proprii, capitalul social) pentru un număr de 159 de entități (46 de entități din domeniul fabricării produselor farmaceutice de baza - Cod caen: 2110, și 113 entități economice din domeniul fabricării preparatelor farmaceutice - Cod caen: 2120) care își desfășoară activitatea în România în industria farmaceutică prelucrătoare, pentru un interval cuprins între anul 2000 și anul 2019;

✚ Analiza indicatorilor performanței financiare în industria farmaceutică: rata rentabilității financiare, economice, comerciale, rata rentabilității veniturilor și cheltuielilor, marja netă a profitului, gradul de îndatorare și rata generală de îndatorare (levierul financiar), precum și rata solvabilității generale și patrimoniale, pentru cele 159 de entități pe o perioadă de 20 de ani (2000-2019);

✚ Compararea trendului indicatorilor poziției și performanței financiare în perioada de dinainte de apariția Covid-19 (și discutăm aici de un orizont larg de timp, de 21 de ani, cuprins între anii 2000 și 2019), cu perioada de după Covid-19 (anii 2020 și 2021) pentru industria farmaceutică prelucrătoare din România;

✚ Analiza relației dintre rentabilitatea sectorului industriei farmaceutice măsurată de indicatorii ROA (rentabilitatea activelor, ROE (rentabilitatea capitalurilor) și indicatori ai structurii patrimoniale a societăților: capitalurile proprii, disponibilitățile bănești și numărul mediu de salariați, indicatori de profitabilitate precum cifra de afaceri și marja netă a profitului, indicatori de risc precum gradul de îndatorare și un indicator macroeconomic reprezentat de cheltuielile cu sănătatea pe cap de locuitor la nivel national, utilizând modelarea econometrică, pe un eșantion de date de tip panel pentru un număr de 41 de entități economice pentru perioada 2001-2021 (ultimii 21 de ani).

Limite ale cercetării

Performanța financiară este o măsură a profitului, creșterii, productivității, a valorii adăugate, fiind un indicator complex care confirmă rentabilitatea afacerii. Având în vedere complexitatea acestui indicator, putem spune că în activitatea de măsurare a performanței financiare este necesar să se analizeze atât capacitatea de a obține profit, cât și valoarea adăugată, lichiditatea, solvabilitatea și echilibrul financiar. Apreciem că la baza diagnosticul financiar-contabil stau informațiile financiare și contabile, rezultate în urma procesului de culegere, prelucrare și stocare de informații. Cele mai importante informații utilizate în procesul de analiză și diagnostic se regăsesc în situațiile financiare anuale. Cercetarea de față s-a limitat la analiza indicatorilor de rentabilitate, precum ROA, ROE, ROS, marja netă a profitului, rentabilitatea veniturilor și cheltuielilor, precum și a indicatorilor de risc și solvabilitate datorită caracterului confidențial al informațiilor din situațiilor financiare anuale întocmite de fiecare companie în parte.

Marele impediment îl reprezintă în acest caz accesul la aceste informații, deoarece, în practică, publicarea de informații destinate utilizatorilor de informație contabilă nu se face în forma prevăzută de situațiile financiare anuale (active, datorii și capitaluri proprii clasificate în funcții de lichiditate și exigibilitate), care au, potrivit legii, un caracter public. Pentru o evaluare corectă a performanței financiare, ar fi fost necesară analizarea indicatorilor de lichiditate și echilibru financiar, pentru care elemente precum datoriile pe termen scurt și datoriile pe termen lung nu reprezintă date publice.

Lipsa datelor reprezintă o principală limită de cercetare, limită pe care am încercat oarecum să o acoperim prin determinarea unei serii de indicatori considerați cei mai importanți în aprecierea performanței și prin alegerea unui orizont de timp destul de mare, discutând aici de o analiză realizată pentru perioada 2000-2021 (ultimii 22 de ani), pentru toate entitățile care activează în România în domeniul fabricării produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice.

O altă limită de cercetare constă în insuficiența datelor în ceea ce privește evidența numărului de entități economice care activează în România pe un anumit obiect de activitate (în funcție de codul CAEN). Alegerea entităților utilizate ca bază a cercetării s-a bazat în principal pe datele disponibile pe site-ul topfirme.com, un site care furnizează informații din

situațiile financiare ale entităților și realizează un top al acestora în funcție de mai multe criterii. Această limită a fost considerabil limitată prin preluarea informațiilor și de pe www.mfinanțe.ro.

Direcții viitoare de cercetare

Data fiind importanța majoră pe care sectorul farmaceutic o are pentru economia globală, ne propunem ca într-o cercetare viitoare să analizăm indicatorii poziției și performanței financiare pentru cele mai importante companii farmaceutice de la nivel mondial, precum și o analiză a performanței celor mai productive companii farmaceutice europene. De asemenea, considerăm necesară și completarea analizei impactului pandemiei de covid-19 asupra sectorului farmaceutic global, european și național, cu scopul de a obține o mai bună viziune asupra modificărilor intervenite în activitatea de producție, vânzare și comercializare de produse farmaceutice sub amprenta crizei sanitare.

Pe plan național, o mai bună apreciere a performanței sectorului farmaceutic necesită și o analiză viitoare a profitabilității entităților economice din sectorul farmaceutic listate la Bursa de Valori București (BVB) mai ales din prisma lichidității, solvabilității și a echilibrului financiar. În cazul acestor entități nu va interveni limitarea accesului la datele din situațiile financiare anuale, deoarece entitățile cotate la BVB au obligația de a-și publica raportările financiare în scopul realizării unei analize asupra parcursului economico-financiar al activității, fapt ce ne va ajuta la colectarea de date necesare calculului și interpretării rezultatelor indicatorilor utilizați în analiza performanței.

De asemenea, odată analizată performanța entităților producătoare de produse și preparate farmaceutice din România, ne propunem ca într-o cercetare viitoare să analizăm performanța segmentului de distribuție din sectorul farmaceutic național. Ca și interval de analiza vom opta și pentru anul 2022, pentru a sedimenta impactul pandemiei Covid-19 asupra profitabilității industriei farmaceutice din România.

Pornind de la implicațiile majore pe care o simplă epidemie și ulterior o pandemie le poate avea asupra mediului economic și asupra activității oricărei entități economice, într-o cercetare viitoare ne propunem să stabilim și impactul și răspunsul sectorului farmaceutic

național la criza energetică, cât și la războiul din Ucraina – considerate a fi două momente importante de cumpănă financiară post-covid-19.

Din punct de vedere econometric, ca direcție viitoare de cercetare putem opta pentru reducerea orizontului de timp prin includerea unui număr mai mare de entități economice, includerea în categoria factorilor determinanți a altor factori microeconomici, și alții macroeconomici considerați semnificativi din punct de vedere economic, precum și stabilirea ca variabile dependente atât a marjei nete a profitului cât și a cifrei de afaceri, sau a profitului net. De asemenea, considerăm necesară aprecierea impactului cheltuielilor cu cercetarea și dezvoltarea asupra indicatorilor de rentabilitate, în calitatea de factori determinanți.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Achim Monica Violeta, (2015) *Diagnostic financiar-contabil*, Cluj Napoca, 2015, pg.4
2. Achim Monica Violeta, Borlea Sorin Nicolae, (2017) *Ghid pentru analiza-diagnostic a stării financiare*, Cluj Napoca, editura Risoprint, 2017, pg.9
3. Alam Syed Shah, Arumugam Vijayesvaran, Nor Noor Gani Mohd, Kaliappan Pushpa, Fang Lee Sze, (2013) *Relationships between Innovation Capabilities, Business Performance, Marketing Performance and Financial Performance: A Literature Review*, Business and Management Horizons, Vol.1, No.1, 2013, pg. 59-73, 65
4. Alexa Vasile, Kiss Imre, Rațiu Sorin, (2013) *Diagnosis analysis-tool în research and innovation*, Annals of Faculty Engineering Hunedoara, International Journal of Engineering, Tome XI, 2013, Fascicule 4, pg. 321-324, pg. 321
5. Alexandra Sava Justina, (2021) *Pharmaceutical industry in Romania - statistics & facts*, 2021, <https://www.statista.com/topics/8634/pharmaceutical-industry-in-romania/#dossierKeyfigures>
6. Almurisi Samah Hamed, Al Khalidi Doaa, AL-Japairai Khater Ahmed &al., (2021) *Impact of COVID 19 Pandemic Crisis on the Health System and Pharmaceutical Industry*, 2021, Letters in applied nanobioscience, Volume 10, Issue 2, pp. 2298 - 2308 <https://doi.org/10.33263/LIANBS102.22982308>
7. Aparaschivei Larisa, (2012) *Rata ocupării în România. Analiză de tip panel*, Economie teoretică și aplicată, Volumul XIX/2012, no. 7(572), pp. 11-22
8. Ayati Nayyereh, Saiyarsarai Parisa, Nikfar Shekoufeh, (2020) *Short and long term impacts of COVID-19 on the pharmaceutical sector*, 2020, DARU Journal of Pharmaceutical Sciences volume 28, pp 799–805
9. Băhnăreanu Cristian (2020), *The economic impact of covid-19 pandemic at the beginning of 2020*, 2020, Strategic Impact; Bucharest Iss., pp 102-112

10. Balteș Nicolae, (2010) *Analiză și diagnostic financiar*, Editura Universității Lucian Blaga din Sibiu, Sibiu, 2010, pg. 14
11. Balteș Nicolae, Dragoe Alexandra, (2015) *Considerații privind aprecierea performanței financiare prin intermediul indicatorilor moderni de creare de valoare*, Volumul conferinței științifice internaționale – Contabilitatea, auditul și analiza economică între conformitate, schimbare și performanță, Academia de Studii Economice a Moldovei, aprilie 2015
12. Belitski Maksim, Guenther Christina, Kritikos Alexander S., (2021) Roy Thurik, *Economic effects of the COVID-19 pandemic on entrepreneurship and small businesses*, 2021, Small Bus Econ, doi: 10.1007/s11187-021-00544-y
13. Berheci Maria, (2010) *Valorificarea raportărilor financiare. Sinteze contabile: teorie, analize, studii de caz*, Editura CECCAR, București, 2010, pg. 259
14. Bîrsan Mihaela, (2017) *Analiza economico-financiară în educația economică și anteprenorială*, Revista Economica, nr.2(100), 2017, pp.89-98, pg.97
15. Blanc Ludivine,(2015) *The european pharmaceutical industry in a global economy: what drives EU exports of pharmaceuticals*, 2015, Departament of European Economic Studies
16. Boby Costi (2017), *Impactul metodei de evaluare a stocurilor asupra rezultatului financiar*, Expertiza și Auditul Afacerilor, nr. 3, 31 ian-6febr.2017
17. Brezeanu Petre, Boștinariu Adrian, Prăjișteanu Bogdan, (2003) *Diagnostic financiar: instrumente de analiză financiară*, Editura Economică, București, 2003, pg. 260
18. Briciu Sorin, (2006) *Contabilitatea managerială: aspecte teoretice si practice*, Editura Economica, București, pg. 32
19. Briciu Sorin, Căpușneanu Sorinel, (2010) et al., *Contabilitatea și controlul de gestiune: instrumente pentru evaluarea performanței entității*, Editura Aeternitas, Alba Iulia, pg. 132
20. Briciu Sorin, Socol Adela, Ivan Raluca, Attila Tamaș & al., (2014) *Audit Financiar: aspecte teoretice și aplicații practice*, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Alba Iulia, pg. 129
21. Burja Camelia (2009), *Analiză economico-financiară – Aspecte metodologice și aplicații practice*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, pg. 298
22. Burja Camelia (2013), *Analiză economică, studii de fezabilitate și evaluare*, Seria didactica, Alba Iulia, pg. 19
23. Burja Camelia, Burja Vasile (2017), *Financial performance and the business risk in agricultural sector of Romania*, Annals of the Constantin Brâncuși University of Târgu Jiu, Economy Series, Issue 3/2017, pp. 75-82, pg. 76
24. Burja Vasile, (2010) *The analysis of the financial statements of companies*, 2010. Aeternitas Publishing, Alba Iulia

25. Burja Vasile, Hada Izabela Diana, (2017) *Măsurarea performanței în contextul aplicării Standardelor Internaționale de Raportare Financiară*, Paradigme Financiar-Contabile în viziunea tinerilor cercetători: conferința științifică internațională, 15 decembrie 2017, Chișinău, 2018, pp. 98-101
26. Carp Dan (2018), *Piața farmaceutică din România, afaceri record în 2018*, articol disponibil la: https://www.dcnews.ro/pia-a-farmaceutica-din-romania-afacerirecord-in-2018_586158.html
27. Căruntu Constantin, Lăpăduși Loredana Mihaela (2009), *Rata rentabilității financiare. Impactul ratei rentabilității financiare asupra dezvoltării întreprinderii*, Analele Universității Constantin Brâncuși din Târgu Jiu, Seria Economie, Nr. 2/2009, pp. 95-108, pg. 95
28. Ciulu Ruxandra, (2014) *Abordări strategice în industria farmaceutică mondială*, 2014, pg. 5, articol disponibil online la adresa: <http://www.managementmarketing.ro/pdf/articole/44.pdf>
29. Colasse Bernard (2009), *Analiza financiară a întreprinderii*, Trad: Neculai Tabără, Editura Tipo Moldova, Iași, pg. 111
30. Davidson Larry & Greblov Gennadiy, (2005) *The Pharmaceutical industry in the Global Economy*, lucrare disponibilă online la adresa: http://scholar.google.ro/scholar_url?url=http://kelley.iu.edu/davidso/lifesciences/lisresearchpapers/pharmaceutical%2
31. Deng Yaling, Zou Shuliang, You Daming, (2020) *Financial performance evaluation of nuclear power-related enterprises from the perspective of sustainability*, Environ Sci Pollut Res 27, 11349–11363, <https://doi.org/10.1007/s11356-019-07545-1>
32. DeNisi Angelo S., Pritchard Robert (2006), *Performance Appraisal, performance management and improving individual performance: a motivational framework*, Management and Organization Review, vol. 2, no. 2, pp. 253-277
33. Dragan Kesič, (2009) *Strategic analysis of the world pharmaceutical industry*, 2009, Management, vol. 14, no. 1, pp. 59-76. <https://hrcak.srce.hr/38918>
34. Elflein John, (2021) *Coronavirus (COVID-19) disease pandemic- Statistics & Facts*, 2021, <https://www.statista.com/topics/5994/the-coronavirus-disease-covid-19outbreak/#dossierSummary>
35. Felix Sophia S., Gayathri Dr. J., (2018) *Firm size and performance with special reference to multinational pharmaceutical firms*, Pacific Business Review International, Volume 10, issue 8/ 2018, pp. 33-38
36. Gomi Bogdan Cosmin (2021), *Indicatorii de gestiune și de rentabilitate – liant între poziția financiară și performanțele entităților economice*, CECCAR Business Review, nr. 4/2021, pp. 39-46
37. Guillaume Servais, (2021) *The influence of COVID-19 on digitalization strategy of European and Indian pharmaceutical companies*, Louvain School of Management, Université catholique de Louvain, 2021, <http://hdl.handle.net/2078.1/thesis:30077>
38. Ilieși Sabin, (2011) *Diagnosticul întreprinderii*, Seria Științe Economice a Universității Vasile Goldiș Arad, nr. 2/2011, pg. 359-367, pg. 361-362

39. Irimie Emil Popa, Sorin Briciu, Ioan Oprean, (2009) *Bazele contabilității: aplicații practice*, Editura Economica, București, pg. 107
40. Issor Zineb, (2017) *La performance de l'entreprise: un concept complexe aux multiples dimensions*, Projectique, 2017/2, no. 17, pages 93-103, pg. 93
41. Jianu Iulia, (2007) *Evaluarea, prezentarea și analiza performanței întreprinderii: o abordare din prisma Standardelor Internaționale de Raportare Financiară*, Editura CECCAR, București, 2007
42. Leahy Arthur S., (2012), *The Determinants Of Profitability In The Pharmaceutical Industry*, *American Journal of Health Sciences – First Quarter 2012* Volume 3, Number 1, pp 37-42, <https://clutejournals.com/index.php/AJHS/article/download/6751/6826>
43. Lim Christopher (2019), *The Impact of Social Variables on Financial Performance*, RAIS Conference Proceedings, April 3-4, 2019, Pg 11-19
44. Lloyd Ian, (2019) *Pharma R&D annual Review*, 2019, <https://pharmaintelligence.informa.com/~media/informa-shop-window/pharma/2019/files/whitepapers/pharma-rd-review-2019-whitepaper.pdf> și *Pharma R&D annual Review*, 2020, <https://pharmaintelligence.informa.com/~media/informa-shop-window/pharma/2020/files/whitepapers/rd-review-2020-whitepaper-update.pdf>
45. Mardiaty Dijan, Permatasari Selvi Putri (2022), *Effect of Current Ratio and Debt to Asset Ratio Against Return on Assets (Empirical Study on Pharmaceutical Sector Companies Listed on the Indonesia Stock Exchange (BEI) 2016 – 2020 Period)*, *Jurnal Pemikiran Ilmiah dan Pendidikan Administrasi Perkantoran*, vol. 8, no.1, 2022, pp. 27-38
46. Matis Dumitru, Pop Atanasiu, (2007) *Contabilitate financiară*, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, pg. 638
47. Matthew E. Sarkees, Fitzgerald Paula M., Lamberton Cait, 2021, *The Pandemic Ripple Effect: Understanding Marketing and Public Policy Opportunities in the Pharmaceutical Industry*, *Journal of public policy & marketing*, Volume 40, Issue 1, pp. 103-104
48. Mikulic Matej, (2022) *Revenue of pharmaceutical markets in Central and Eastern Europe 2020*, <https://www.statista.com/statistics/458901/pharmaceutical-markets-turnover-central-and-eastern-european/>
49. Mikulic Matej, (2021) *Pharmaceutical market: worldwide revenue 2001-2020*, <https://www.statista.com/statistics/263102/pharmaceutical-market-worldwide-revenue-since-2001/>
50. Mikulic Matej, (2019) *Business sector biotechnology R&D spending in selected European countries as of 2019*, <https://www.statista.com/statistics/439987/randd-expenditure-biotechnology-companies-europe-eu/>
51. Mikulic Matej, (2021) *Global pharmaceutical market - revenue distribution 2010-2020, by region*, 2021, <https://www.statista.com/statistics/275535/distribution-of-global-pharmaceutical-market-revenue/>

52. Mikulic Matej, (2021) *list of global top 10 biotech and pharmaceutical companies based on revenue*, <https://www.statista.com/statistics/272717/top-global-biotech-and-pharmaceutical-companies-based-on-revenue/>
53. Mikulic Matej, (2021) *Pharmaceutical industry in Europe - Statistics & Facts*, <https://www.statista.com/topics/8631/pharmaceutical-industry-in-europe/>, accesat la data de 15.01.2022
54. Mikulic Matej, (2021) *World pharmaceutical sales 2017-2020 by region*, <https://www.statista.com/statistics/263102/pharmaceutical-market-worldwide-revenue-since-2001/>, accesat la data de 30.10.2021
55. Mikulic Matej, (2021) *Global pharmaceutical industry - statistics & facts*, <https://www.statista.com/topics/1764/global-pharmaceutical-industry/#dossierKeyfigures>
56. Minculete Georgiana Daniela (Piko), Balteş Nicolae (coord.), (2017) *Evoluții și tendințe în poziția și performanța financiară la entitățile economice aparținând industriei farmaceutice*, Sibiu, Teza de doctorat
57. Mișu Nicoleta Bărbuță, (2009) *Finanțarea și performanța întreprinderii*, Editura Didactică și Pedagogică, București, pg. 228
58. Nandy Mithun, (2020) *Is there any impact of R&D in financial performance? Evidence from Indian pharmaceutical companies*, FIIB Business Review, no. 9, vol 4, pp. 319-334, DOI: 10.1177/2319714520981816
59. Năstase Gabriel, (2011) *Diagnosis of global company-analysis tool economic-financial, basic of elaborating the budget of income and costs*, Cogito-Multidisciplinary research Journal, Issue 04/2011, pp. 161-168, pg. 161
60. Niculescu Maria, (2003) *Diagnostic financiar*, vol. 2, Editura Economica, București, pg. 43
61. Ojo Olu, (2011) *Performance appraisal system and its implications on organisation's performance*, The International Journal of Economic Behavior-IJEB, vol.1(1)/2011, pp. 111-119
62. Onica Mihaela-Cristina, *Analiza diagnostic-etapă premergătoare în evaluarea întreprinderii*, pp. 466-470
63. Ozdurak Caner, Alcan Gulsah, Dursun Guvenbas Serap (2020), *The impact of covid-19 to global pharmaceuticals and biotechnology company stocks returns*, Volume 9, Issue 2, pp. 68 – 79, <https://doi.org/10.17261/Pressacademia.2020.1215>
64. P. Taticchi, Tonelli, F., Cagnazzo, (2010) *Performance measurement and management: a literature review and a research agenda*, Measuring Business Excellence, vol. 14, 2010, no.1, 2010: 4-18.
65. Pântea Petru, Bodea Gheorghe, (2013) *Contabilitate financiară*, Editura Intelcredo, Deva, pg. 110
66. Paraschivescu Marius Dumitru, Radu Florin, Pătrașcu Lucian, (2011) *Contabilitate financiară aprofundată*, Editura Tehnopress, Iași, pg. 601

67. Paul Pinku, (2021) *A study of multilayered profitability analysis by using dupont model: evidence from indian pharmaceutical industry*, Global Business Review, 2021 IMI, pp. 1-13, <https://doi.org/10.1177/09721509219930>
68. Păvăloaia Wili, Paraschivescu Marius Dumitru, Lepădatu Gheorghe & al, (2010) *Analiza economico-financiară: concepte și studii de caz*, Editura Economică, București, pg. 15
69. Petcu Monica, (2009) *Analiza economico-financiară a întreprinderii: probleme, abordări, metode, aplicații*, Ediția a doua, Editura Economica, București, pg. 313
70. Petrescu Silvia, (2010) *Analiză și diagnostic financiar-contabil: ghid teoretico-aplicativ*, Ediția a III-a revizuită și actualizată, Editura CECCAR, București, pg. 31
71. Pop Izabela Luiza, (2017) *Financial diagnosis as a tool of improving the performance of an organisation*, North Economic Review, Issue 1/2017, pp. 291-302
72. Popa Adriana Florina (2011), *Contabilitatea și fiscalitatea rezultatului întreprinderii*, Editura CECCAR, București, pg. 36
73. Popa Irimie Emil, Briciu Sorin, Oprean Ioan, (2009) *Bazele contabilității: aplicații practice*, Editura Economica, București, pg. 82
74. Radu Riana Iren, Mihai Iuliana Oana, (2012) *Economic and financial diagnosis – Fundamental method in management accounting*, International Conference Risk in Contemporary Economy, XII Edition, 2012, Dunărea de Jos University of Galati, pg 391-394, pg 391
75. Ristea Mihai (coord.), (2005) *Contabilitatea financiară a întreprinderii*, Editura Universitara, București, 2005, pg. 402
76. Rotărescu Andreea-Mihaela (2017), *Analiza performanței financiare a companiei Biofarm*, Colecția de working papers ABC-ul LUMII FINANCIARE, WC nr. 5, pp. 211-230
77. Sălceanu Alexandru (2011), *Contabilitate financiară în conformitate cu reglementările contabile românești și directivele europene: teorie, teste de autoevaluare, teste-grilă, probleme*, Editura Economica, București
78. Sava Justina Alexandra, (2021) *Revenue of the pharmaceutical industry in Romania from 2009 to 2020, by sector*, <https://www.statista.com/statistics/1251007/romania-pharma-industry-revenue-by-sector/>
79. Sitohang Dirjon, Siagian Harlyn (2021), *Effect of profitability (ROA) and liquidity (CR) on Profit Growth in companies pharmaceutical sector IDX*, Journal of Economics and Business, no 5, vol 2, 2021, pp. 439-443
80. Spătaru Liviu, (2004) *Analiza economico-financiară: instrument al managementului întreprinderii*, Editura Economică, București, pg. 31
81. Spătaru Liviu, Stancovici Alina, (2014) *Eficiența și evaluarea afacerilor*, Editura Eftimie Murgu, Reșița, pg. 31-32

82. Statista Research Department, (2022) *Health care in Romania – statistics & facts*, 2022, disponibil la <https://www.statista.com/topics/8317/health-care-in-romania/#topicOverview>
83. Statista Research Department (2022), *Personnel costs of the manufacture of basic pharmaceutical products and pharmaceutical preparations in Romania from 2010 to 2019*, oct 2022, studiu disponibil la <https://www.statista.com/statistics/417180/personnel-costs-manufacture-pharmaceutical-products-preperations-romania/>
84. Statista Research Department, *Impact of COVID-19 on the global financial markets - Statistics & Facts*, 2021, <https://www.statista.com/topics/6170/impact-of-covid-19-on-the-global-financial-markets/>
85. Statista Research Department, *Net profit of the pharma industry in Romania 2009-2020, by sector*, 2022, <https://www.statista.com/statistics/1251018/romania-pharma-industry-net-profit-by-sector/>
86. Ștefănescu Aurelia, Turlea Eugeniu (2006), *O nouă dimensiune în măsurarea performanței financiare a organizațiilor*, Annales Universitatis Apulensis, Series Oeconomica, Nr. 8/2006, Volumul 2
87. Susilawati Deti, Shavab Firli Agusetiawan, Mustika Meri (2022), *The effect of debt to equity ratio and current ratio on return on assets*, Journal of Applied Business, Taxion and Economics Research, Vol 1, no. 4, 2022, pp. 325-337, DOI: 10.54408/jabter.v1i4.61
88. Șușu Ștefăniță, Bîrsan Mihaela, (2019) *Dynamics of profitability in Romanian Pharmaceutical companies under the impact of changes in the contemporary business environment*, The USV Annals of Economics and Public Administration, Volume 19, Issue 1(29), 2019, pp. 122-134
89. Șușu Ștefăniță, Bîrsan Mihaela, (2019) *Dynamics of profitability in Romanian Pharmaceutical companies under the impact of changes in the contemporary business environment*, The USV Annals of Economics and Public Administration, Volume 19, Issue 1(29), 2019, pp. 122-134
90. Szmelter Agnieszka (2019), *Global Pharmaceutical Industry: Characteristics and Trends*, Global Supply Chains in the Pharmaceutical Industry, Pg 29, DOI: 10.4018/978-1-5225-5921-4.ch003
91. Szmigiera M., (2021) *Impact of the coronavirus pandemic on the global economy - Statistics & Facts*, <https://www.statista.com/topics/6139/covid-19-impact-on-the-global-economy/>
92. Tabără Neculai, Vasiliu Andreea, (2013) *Relevanța indicatorilor în măsurarea performanțelor întreprinderii*, Revista Economică, nr. 1(83), 2013, pg.81-93, pp.81-82
93. Thomala Lai Lin, (2020) *Pharmaceutical industry in China - statistics & facts*, <https://www.statista.com/topics/5001/pharmaceutical-industry-in-china/#dossierKeyfigures>
94. Todea Nicolae, (2009) *Teorie contabilă și raportare financiară*, Ed. Aeternitas, Alba Iulia, pg. 197
95. Ungureanu Mihaela, *Financial Analysis from an accounting point of view*, pg. 138-148, pg. 138
96. Vasilescu Laura, (2011) *Evaluarea performanței firmei pe baza indicatorilor financiari*, Analele Universității Constantin Brâncuși din Târgu Jiu, Seria Economie, Nr. 3/2011, pp. 159-166, pg. 161
97. Vesa Lidia, (2018) *Performanța financiară – macaz al direcției pentru entitatea economică*, Colecția de working papers ABC-ul Lumii Financiare, WP nr. 7/2018, pp. 182-191, pg. 190

98. Zamfir Catalin, Cace Sorin (2021), *Covid19 în România: date, analize, evoluții și statistici*, 2021, pg. 244, <http://www.iccv.ro/wp-content/uploads/2021/01/Covid-19-in-Romania.pdf>
99. Legea 227/2015 privind Codul fiscal, publicată în Monitorul Oficial nr. 688/10.09.2015
100. *** Ordinul nr. 2.844/2016 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, M.Of. nr. 1020/19 dec. 2016
101. ***O.M.F.P nr. 1802/2014 pentru aprobarea reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, publicat în M.O. nr. 963/30.12.2014, cu modificările și completările ulterioare
190. ***European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations, *The Pharmaceutical Industry in Figures*, 2021, <https://www.efpia.eu/media/602709/the-pharmaceutical-industry-in-figures-2021.pdf>
191. ***Eurostat, *Healthcare expenditure statistics*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Healthcare_expenditure_statistics
192. ***<https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.PC.CD?locations=RO>
193. ***<https://www.topfirme.com/>
194. ***<https://www.mfinante.ro/>
195. ****Industria farmaceutică în România: principalele tendințe și impactul asupra societății și economiei*; februarie 2012, studiu disponibil online la adresa: <http://www.lawg.ro/files/assets/userfiles/files/Industria%20Farmaceutica%20din%20Romania.pdf>
196. ****Industria farmaceutică: un domeniu cheie pentru progresul medical și economia europeană*, 2021, studiu disponibil la <https://arpim.ro/industria-farmaceutica-un-domeniu-cheie-pentru-progresul-medical-si-economia-europeana/>
197. ****KeysFin: Criza din sanatate și afecțiunile de sezon duc piata farma la un nivel record*, 2018, <https://www.wall-street.ro/articol/Companii/230087/keysfin-criza-din-sanatate-si-afectiunile-de-sezon-duc-piata-farma-la-un-nivel-record.html>
198. ***Raport anual BNR 2020, disponibil pe <https://www.bnr.ro/PublicationDocuments.aspx?icid=3043>
199. ****Răspunsul industriei farmaceutice europene în lupta cu noul virus COVID-19*, 2020, studiu disponibil la: <https://arpim.ro/raspunsul-industriei-farmaceutice-europene-in-lupta-cu-noul-virus-covid-19/>
200. ****Romania Healthcare Spending 2000-2023*, studiu disponibil la <https://www.macrotrends.net/countries/ROU/romania/healthcare-spending>